
SOCIOLOGIA DEL TREBALL

1r curs

GRAU DE RELACIONS LABORALS I RECURSOS HUMANS

Juli Antoni Aguado Hernández

VNIVERSITAT
ID VALÈNCIA

Departament de Sociologia i Antropologia Social

CHARLES WRIGHT MILLS (1916-1962)

LA IMAGINACIÓN SOCIOLÓGICA

Describe una estructura mental, al hacer una sociología capaz de conectar experiencias individuales y relaciones sociales

Los tres componentes que la forman son:

Historia

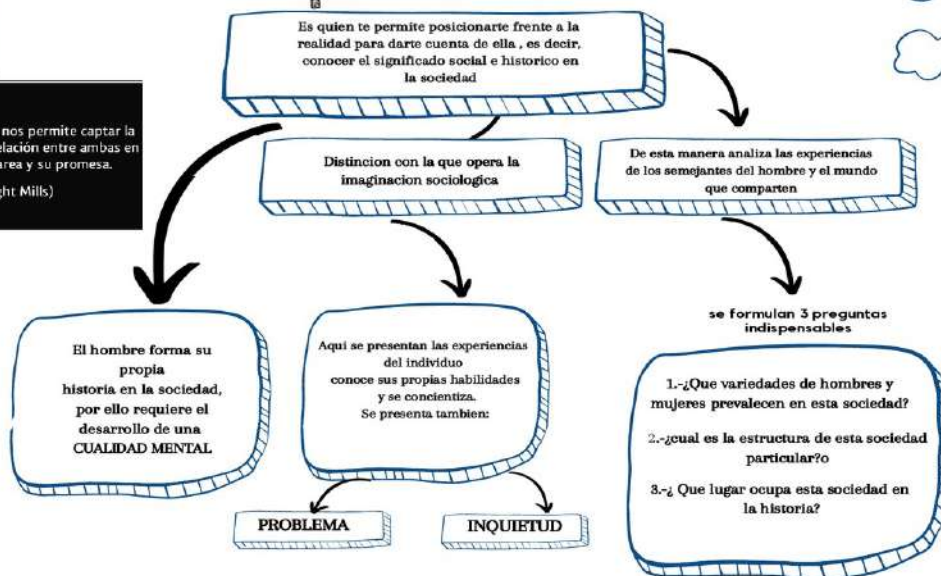
Biografía

Estructura Social

La imaginación sociológica, La promesa

La imaginación sociológica nos permite captar la historia y la biografía y la relación entre ambas en la sociedad. Esa es su tarea y su promesa.
(Charles Wright Mills)

SOCIOLOGIA DEL TREBALL

Bloc	Tema
I. INTRODUCCIÓ A la SOCIOLOGIA DEL TREBALL (CONCEPTES BÀSICS)	1. INTRODUCCIÓ 2. FONTS I BASES DE DADES SOCIOLABORALS
II. LA DIVISIÓ SOCIAL I TÈCNICA DEL TREBALL: L'ORGANITZACIÓ DEL TREBALL COM FACTOR GENERADOR DE DESIGUALTATS SOCIALS	3. LA DIVISIÓ TÈCNICA DEL TREBALL: L'ORGANITZACIÓ DEL TREBALL EN LA EMPRESA 4. LA DIVISIÓ SEXUAL DEL TREBALL 5. LA DIVISIÓ INTERNACIONAL DEL TREBALL
III. TENDÈNCIES EN EL MERCAT DE TREBALL	6. FLEXIBILITAT LABORAL, DESOCUPACIÓ I PRECARIETAT EN LA SOCIETAT ACTUAL

SOCIOLOGIA DEL TREBALL

TEMA I - EL LLOC DEL TREBALL EN LA SOCIETAT

GRAU DE RELACIONS LABORALS I RECURSOS HUMANS

TEMA I - EL LLOC DEL TREBALL EN LA SOCIETAT

- Conceptes de treball i ocupació
- Construcció històrica
- Estructura i canvi social
- La definició social del treball no està tancada

- **Objectius**
- Varietat de significats de la paraula treball
 - Distinció entre treball i ocupació
 - Recorregut històric = element central en l'estructura social
- Limitacions actuals + tendències més recents
- Explorar altres definicions de treball → visió més complexa

I. EL LLARG RECORREGUT CAP AL MODEL DE TREBALL ASSALARIAT

CANVIS HISTÒRICS EN LA REPRESENTACIONS DEL TREBALL

FINS AL SEGLE XVI

- Botxí: «tripalium»

- **Laborar vs. Obrar**

- Laborar: tasques agrícoles
- Obrar: tasques més generals
 - *Opera*: activitats respecte a algú
 - «Ponos»: pena

- **Antiga societat grega**

- Llibertat: al marge de la labor
- Esclaus (*demoes* o *douloi*)
- Treballadors (*demiourgoi*) + *Banausoi*
- Finals del segle V: ocupacions segons l'esforç requerit (Aristòtil)

LABOR, OBRA I ACCIÓ

- Labor, obra i acció (Hannah Arendt)
 - Labor: producció de la vida
 - Obra: producció del món artificial de coses
 - Acció: producció d'actes polític

Hannah Arendt

Labor, trabajo y acción

Flash

LABOR, OBRA Y ACCIÓN

Hannah Arendt
Labor, trabajo y acción

Condición Humana: que el ser humano sea un ser condicionado, para el que todo lo dado o hecho por él se convierte en una condición de su propia existencia: tres actividades fundamentales

Labor

- La labor tiene que ver con la supervivencia del ser humano como individuo y como especie. "La labor es la actividad correspondiente al proceso biológico del cuerpo humano, cuyo espontáneo crecimiento, metabolismo y decadencia final están ligados a las necesidades vitales producidas y alimentadas por la labor en el proceso de la vida, la condición humana de la labor es la misma vida"

Trabajo

- Es como un desarrollo biológico en el que las máquinas y la tecnología pasan a las condiciones del medio ambiente y el ser humano se ajusta permanentemente al medioambiente de máquinas y al proceso de creación de las mismas, es decir, el mundo de la máquinas y la tecnología pasan a ser parte de la condición humana.
- El trabajo es lo no natural de la exigencia del hombre, es el mundo de lo artificial, de la creación humana distinto a las circunstancias dadas por la naturaleza. De él se deriva el carácter duradero del mundo. "La condición humana del trabajo es la mundanidad"

Acción

- La "condición sin la cual no" es posible la vida política, ella posibilita la vida de los seres humanos en la comunidad, que desborda el encerramiento del sujeto sobre sí mismo y por esto es política; pero a la vez es "la condición por la cual", o mediante la cual, la vida política se materializa entre los hombres y esto lleva a ver la "acción" como la creadora y creada, es más autocreadora de la vida política.
- Mediante la acción el ser humano, se revela como humano y en esta revelación se manifiesta su cualidad de ser único, distinto. Esta es la condición que hace humano al humano, que hace aparecer el humano ante los demás seres humanos y sin ella, sencillamente no se es humano.

EDAT MITJANA

- **Sistemes de servitud: senyors feudals i súbdits**
- Treball directe (azofra) → indirecte (pagament de rendes)
 - Acumulació de capital = transició al sistema capitalista
- **«Economia de la salvació»**
 - Incertesa i pobresa → d'ella depén la salvació dels rics a través de la caritat
 - Urbanització + modificacions econòmiques + canvis de l'Església = revaloritzen el paper del treball
- **Paper correccional i disciplinari del treball**
 - L'obligació al treball: prescripció des dels poders públic
 - Classificacions + ociositat = delictes
 - Legislacions de pobres [ganduls]
 - S'estendrien fins la industrialització

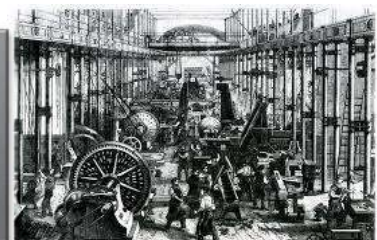
Segle XIV (Burgenses): repressió i control dels pobres = domesticació de
Hospicis + lleis sobre els pobres
S'estendrien fins la industrialització i la revolució industrial
Fins al segle XVIII: divisió camp/ciutat →

TRANSICIÓ A LA INDUSTRIALITZACIÓ

- **Fins al segle XVIII:** divisió camp/ciutat: diversitat de procedència dels béns de subsistència
- **Segle XVII:** processos de modernització agrària
- *Enclosures* → proletarització d'una mà d'obra rural excedent → fonts de subsistència alternatives
- **Treball lliure assalariat:** forma més eficient d'organitzar la força de treball i aplicar-la a les noves estructures productives

Capitalisme es basa en:

- Capitalisme
- Industrialisme
- **Treball assalariat**
 - Una mà d'obra assalariada = la manera més flexible d'aplicar les capacitats de treball a les noves maneres d'organitzar el treball i la producció.

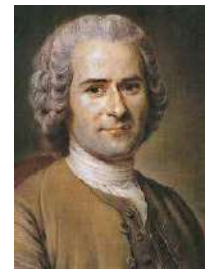
SIGNIFICAT POSITIU DEL TREBALL / I

- S'imposa la idea de treball com a pràctica dirigida a **produir objectes útils**
- **Significat positiu = guanyar-se el manteniment** mitjançant la seua realització
- Substitució de les visions religioses per valors laics

Segles XVII-XVIII

- **Valor social del treball** = virtuts socials i polítiques
 - Antoine de Montchretien, Jean-Baptiste Colbert o Pierre Le Pesant
 - Representació nova de la relació entre els homes i el món
 - Discursos sobre el treball: en un nivell social general, sense diferenciar-se de l'economia
- **Enciclopedistes** (Montesquieu, Rousseau)
 - Treball = regulador de l'equilibri social
 - Deure: preu que tot home paga per viure en societat vs. Dret: ciutadania i propietat

SIGNIFICAT POSITIU DEL TREBALL / 2

- **Fisiòcrates**
 - Francois Quesnay + Marqués de Mirabeau
 - Ressonàncies a l'economia política clàssica
 - Justificació del treball per criteris econòmics
 - Reproducció de la subsistència

- **Nou concepte de treball: esforç o pena + activitat útil + com a mitjà de guanyar-se la vida**
- + expansió del capitalisme mercantil i de la indústria = **treball com a activitat mercantil.**

I.1. MODERNITAT I SOCIETAT INDUSTRIAL

LA DEFINICIÓ DEL MODEL DE TREBALL ASSALARIAT

CANVIS DEL PROCÉS DE MODERNITZACIÓ (SEGLES XVI-XVIII)

- 1. Nou ordre d'idees polítiques
- 2. Reforma religiosa
- 3. Canvis en les doctrines econòmiques

NOU ORDRE D'IDEES POLÍTIQUES

- Auge dels valors laics i de l'individualisme
 - Filosofia política: és possible una societat autònoma?
 - Resposta: l'harmonia col·lectiva = la persecució de les finalitats personals
 - Societat: a partir de l'interès propi
 - Mecanisme de pacificació: vincle social, contracte Social
- **Canvis**
- Reformulació de la idea de propietat (Locke)
 - La propietat privada es basa en el treball i aquest és propietat de l'individu: base capitalisme
- Auge dels valors igualitaris: noves pautes d'estratificació social
- Vinculació treball i ciutadania (Rousseau)
 - **Del treball com a càstig diví al treball com deure social = nou regulador de l'equilibri social: el treball**

REFORMA RELIGIOSA

- Protestantisme: en qüestió la concepció del treball de l'Església Catòlica
- Conducta moral = compliment de la tasca professional en el món
- Idea de predestinació: salvació mitjançant el treball
- Individualisme + racionalització

CANVIS EN LES DOCTRINES ECONÒMIQUES

- Categories econòmiques actuals: producció, riquesa i treball
 - Idees centrals del projecte burgès
- Emancipació d'una esfera de l'econòmic separada del moral i social
 - Treball com a «pare de les riqueses» (Adam Smith)
- **Economia Política Clàssica, contribucions:**
 - Vincula la idea de riquesa a la de producció de valors de canvi i plusvàlues
 - Eleva el treball a la categoria d'un valor suprem
 - Treball com a mesura de valor = valor de canvi
- Projecte burgès: Secularització del treball i de la producció
- **Mercantilització del treball**
- **Treball = prestació mesurable, intercanviable → força de treball = la mercaderia central = «Societat del Treball»**

TRETS DISTINTIUS DE LA MERCADERIA TREBALL

Definició liberal-burguesa de treball

- Es desembolica en l'esfera pública
- Es destina a l'ús d'uns altres (un valor d'ús per a uns altres)
- Es ven com tota mercaderia (passa així a convertir-se en treball abstracte)
- Es realitza en un temps mesurable i buscant els més alts rendiments

Condicó salarial en el centre de l'organització social = «Societat del Treball»

- **Una una ideologia i una ètica**
 - Dedicació i la consagració al treball
 - Mitjà per a aconseguir la prosperitat social
- **És**
 - Un deure moral,
 - Una obligació social i
 - Una manera de promoció personal al si de la societat

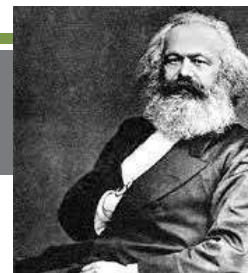

LA CENTRALITAT DEL TREBALL EN LA SOCIOLOGIA CLÀSSICA

- LA PERSPECTIVA MARXISTA: ALIENACIÓ I EXPLOTACIÓ DEL TREBALL
- LA DIVISIÓ SOCIAL DEL TREBALL I EL CANVI SOCIAL: EMILE DURKHEIM.
- MAX WEBER: L'ÈTICA PROTESTANT I L'ESPERIT DEL CAPITALISME

LA PERSPECTIVA MARXISTA: ALIENACIÓ I EXPLOTACIÓ DEL TREBALL

- **Manuscrits econòmics i filosòfics**
- Alienació del treball en el sistema capitalista
 - El treballador perd el control sobre el producte final i el resultat d'això és l'aparició de l'alienació
- Materialisme històric
 - Relacions socials de producció
 - Conflicte entre les diverses classes
- Teoria de la plusvàlua i de l'explotació laboral
 - Treball excedent d'on prové la plusvàlua que s'apropia el capitalista

LA DIVISIÓ SOCIAL DEL TREBALL I EL CANVI SOCIAL: EMILE DURKHEIM

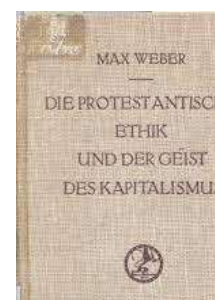
- **La divisió del treball social**
- Trànsit d'una societat organitzada de manera simple o primitiva a una societat superior, complexa, diferenciada
- Factor clau: canvis és la divisió del treball
- Solidaritat mecànica vs. solidaritat orgànica
- Interdependència funcional en la divisió del treball.

MAX WEBER: L'ÈTICA PROTESTANT I L'ESPERIT DEL CAPITAL

- **L'ètica protestant i l'esperit del capitalisme**
- Influència d'uns ideals religiosos en la formació d'una mentalitat econòmica, d'un ethos econòmic
- Connexions entre la reforma religiosa i el capitalisme
 - Corrent calvinista: assegurar la salvació
- L'ètica protestant: compromís disciplinat amb el treball
 - Guany de diners d'activitats econòmiques legítimes + ús moderat al consum personal
 - Lligat la idea de la dedicació a la vocació professional = model d'empresari

DIFICULTATS ACTUALS DE LA DEFINICIÓ DEL TREBALL INDUSTRIAL

PROBLEMES
QUE
QÜESTIONEN
L'ENQUADRA
MENT
TRADICIONAL
DEL TREBALL
ASSALARIAT

1/ Activitats excloses cobren importància i emergeixen

- a/ Importància del **treball domèstic**
 - i/ Descens de la dedicació exclusiva: crisi de les cures
 - ii/ Valoració social del treball de reproducció (domèstic)
- b/ Expansió i valorització de les tasques de **voluntariat i solidaritat**
- c/ Creixement de l'**economia submergida** i l'**informalització** de les activitats laborals

2/ Tendències internes del model

- a/ **Terciarització** de les ocupacions: serveis
- b/ Noves **tecnologies** (p. ex. teletreball)
- c/ Pautes de **contractació**
 - Flexibilitat, temporalitat, parcialitat, nous torns, inestabilitat
- d/ **L'ètica que el treball**: reconeixement social i millora social
 - i/ Desocupació
 - ii/ Treballadors amb baixos salaris

UNA DEFINICIÓ COMPLEXA D'ACTIVITAT LABORAL

Figura 1. Un espectro de las actividades laborales

<i>Formales</i>		<i>Informales</i>				
<i>Legales</i>		<i>Ilegales</i>		<i>No reguladas legalmente</i>		
<i>Monetarias</i>				<i>No monetarias</i>		
<i>Públicas</i>						
<i>I</i>	<i>II</i>	<i>III</i>	<i>IV</i>	<i>V</i>	<i>VI</i>	<i>VI</i>
Actividades completamente formales	Mezcla de actividades formales e informales	Actividades que eluden la legislación fiscal, laboral o de seguridad social	Actividades delictivas	Actividades remuneradas o transacciones no establecidas legalmente	Actividades no remuneradas recíprocas o de buena voluntad	Actividades destinadas al autoconsumo (dentro del hogar)
<i>Ejemplos</i> Cualquier actividad productiva realizada en completo acuerdo con las	Actividades formales que contienen elementos informales: p. ej. pago	Segundos empleos (negros); empleos sin contrato; empleo	Robo; tráfico de drogas; fraude	Trueque, lavado de coches realizado por niños	Trabajo recíproco; ayuda entre vecinos; diversos tipos de trabajo	Huertos autoconsumo

AVANTATGES DE LA TIPOLOGIA (MINGIONE)

- 1. Permet **aprofundir en la definició** de treball **ampliant** el camp **d'activitats** susceptibles d'aquesta consideració
 - 2. Possibilita revelar el **caràcter incomplet de la definició** de treball assalariat i el seu caràcter ideològic.
 - a. La definició imperant de treball com a element que atorga "privilegis" (una identitat, una renda salarial, una consideració social, etc.)
 - b. La definició de treball com a factor que crea desigualtats socials, rols diferenciats (treballador/no treballador)
 - Obri les portes a una **visió que supera l'economicisme** actual, basat a considerar només treball aquelles activitats que produeixen béns o serveis.
 - La **producció de relacions socials, d'activitats relacionals i de sociabilitat** destaca sobre el plantejament economicista.
-

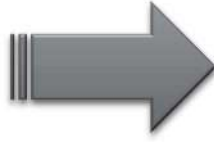
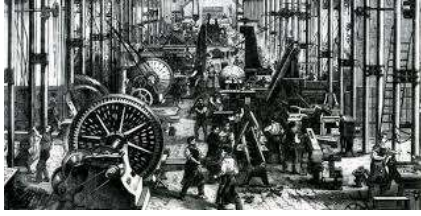
SOCIOLOGIA DEL TREBALL

TEMA II - LA DIVISIÓ TÈCNICA DEL TREBALL

GRAU DE RELACIONS LABORALS I RECURSOS HUMANS

TEMA II - LA DIVISIÓ TÈCNICA DEL TREBALL

- **Objectiu general**
- Explorar les relacions treball-tecnologia
- **Objectius específics**
- Orígens d'aquestes relacions en els inicis de la industrialització europea
- + Relacions que es donen a l'interior de la fàbrica
- Etapes històriques les «revolucions tecnològiques»
 - Des del factory system fins a les noves tecnologies de la informació i la comunicació
 - Tipologia per a comprendre les modificacions successives que les tecnologies provoquen en l'estructura socioeconòmica

I.TECNOLOGIA I SOCIETAT INDUSTRIAL

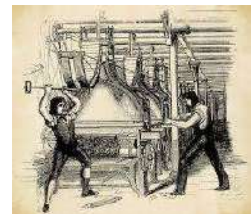

TECNOLOGIA I SOCIETAT INDUSTRIAL

- Segle XVIII: avanços tècnics i aplicació als processos de producció
 - Llançadora volant, màquina de vapor, filadora mecànica, teler mecànic
 - Força motriu del vapor
- Contestació: Luddites

- Economia política clàssica
- Smith, Ferguson o Mandeville
- Atenció pràctica de la divisió del treball i l'organització de les normes morals

- La «divisió manufacturera» del treball en l'economia política clàssica

ADAM FERGUSON

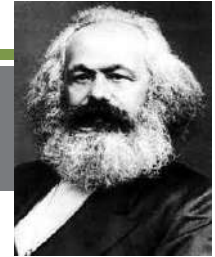
- *Assaig sobre la història de la societat civil*, «de la separació de les arts i les professions»,
- Trets bàsics de l'enfocament dels economistes clàssics respecte al treball, la tecnologia i l'organització de tots dos
- Divisió del treball genera riquesa i beneficis + promou l'ordre social
- Primeres influències sobre les formes d'organització del treball que posteriorment implantaria el capitalisme
- Antecedent de les propostes tayloristes

ADAM SMITH

- *La riquesa de les nacions* (1776) (vs. *Teoria dels sentiments morals* (1759))
- Processos que afavoreixen el creixement econòmic: divisió del treball especialització de les manufactures
- Divisió del treball es deu a tres circumstàncies
 - Augment en la destresa
 - Estalvi del temps
 - Invenció d'un gran nombre de màquines
- Racionalització de la producció = tayloristes
- L'instint de baratar (d'intercanvi)
 - Les societats es diferencien i especialitzen progressivament per mitjà d'un procés natural
- Caracteritzen el pensament liberal posterior

LA CRÍTICA MARXISTA DELS EFECTES DE LES TÈCNIQUES INDUSTRIALS SOBRE EL TREBALL

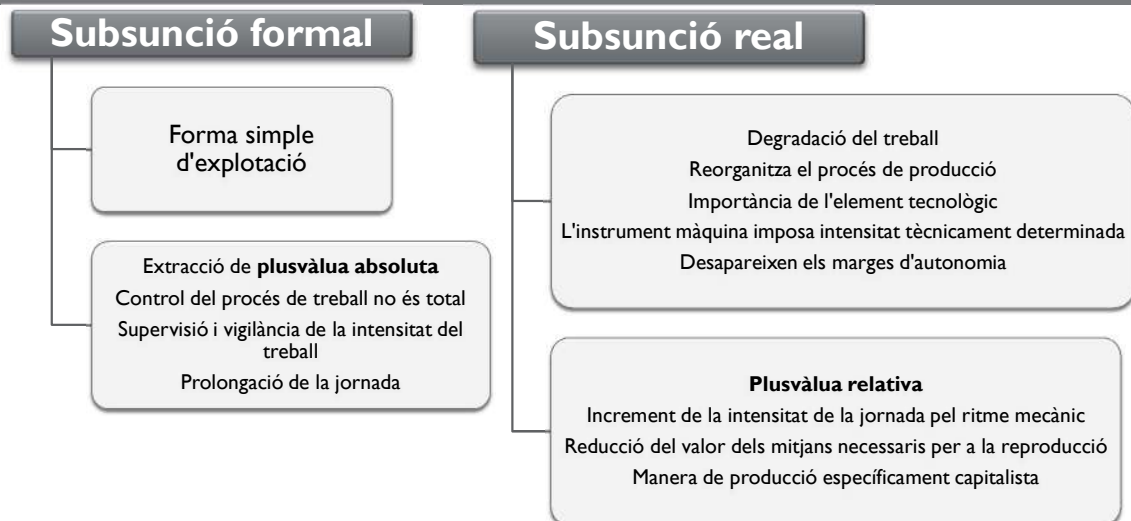

- *Grundrisse + El Capital*
- Mecanismes de funcionament de l'economia capitalista
- Gir als arguments sobre els efectes de les tècniques aplicades al procés de treball.
- Parteix, = Smith: subdivisió de tasques i introducció de maquinària automàtica especialitzada
- vs. Efectes mitjançant els quals s'incrementa el control capitalista sobre la producció i els treballadors

- Com es produeix en la pràctica el control del procés de treball per l'empresari capitalista?
- Teoria de la plusvàlua: subsunció o subordinació del treball al capital
- Subsunció formal vs. Subsunció real

KARL MARX /2 TEORÍA DE LA PLUSVALÍA

LA FÀBRICA / I

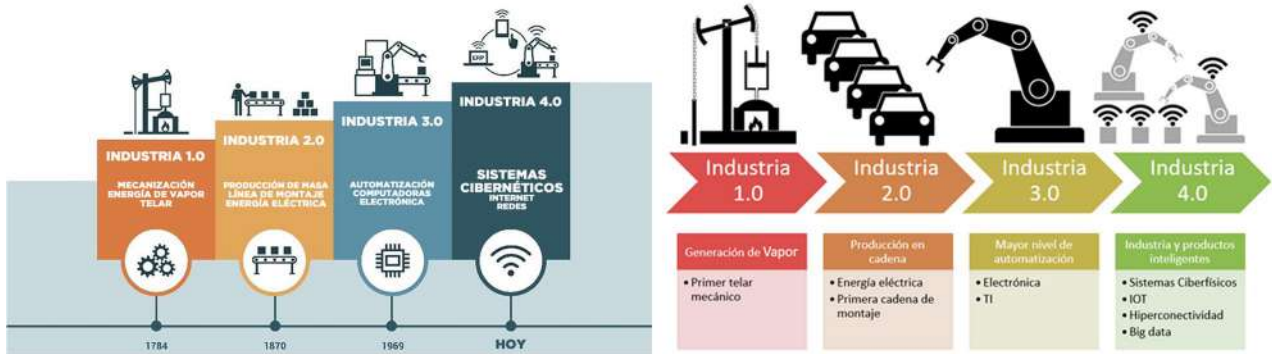

- Constants
 - Control sobre els treballadors, cadències i ritmes en la producció, aglomeracions obreres, articulacions tecnologia-treball
- Institució clau del sistema de producció del capitalisme industrial
 - Espai de relacions productives
 - Espai en el qual es construeix el creixement econòmic
 - Escenari del conflicte social estructural en el capitalisme: capital/treball
- L'organització productiva del treball mai és solament productiva sinó que sempre és també social
- Complexa xarxa de relacions
 - Productives: coordinació del treball humà i la maquinària
 - Econòmiques: valorització del capital
 - Socials: relacions entre treballadors i empresaris

LA FÀBRICA / 2 DISPOSITIU DISCIPLINARI

- «**Dispositius disciplinaris**»: tecnologies de producció que unides a tecnologies de domini
 - Fonament i legitimació del poder
- Fonamenten el **control del procés productiu**: dues institucions bàsiques
 - La propietat privada dels mitjans de producció i
 - El contracte de treball
- **Estratègies de control** del procés de transformació de la força de treball en treball concret
 - La tecnologia
 - El disseny organitzacional
 - Les polítiques de força de treball. Tres tipus:
 - Salarials
 - Personal
 - Ocupació
 - Sistema normatiu: garanties jurídiques —dret del treball— i socials —processos de socialització—

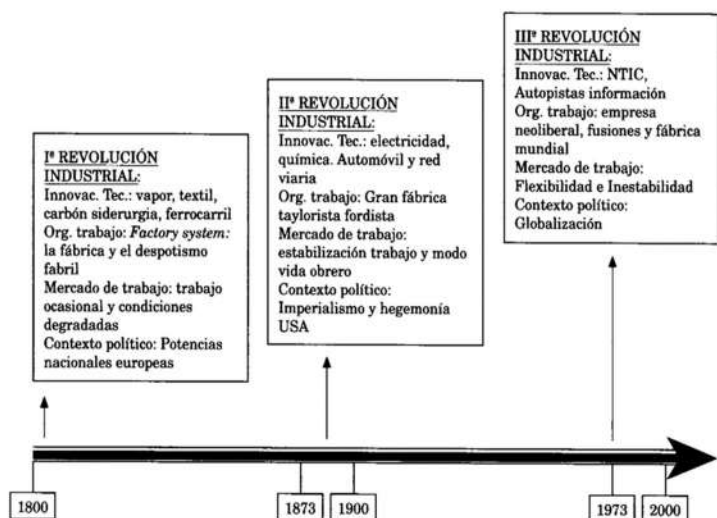
REVOLUCIONS INDUSTRIALS

REVOLUCIONS INDUSTRIALS

- «Revolució tecnològica»: modificació radical de les maneres de producció i de consum, que es vincula a l'emergència i desenvolupament de noves indústries
- Suposen «innovacions de caràcter organitzatiu, social i sistèmic»

Fig. 3. Evolución y crisis del capitalismo industrial 1800-2000

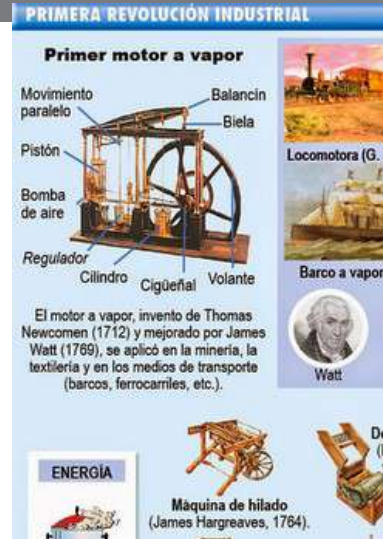
LA PRIMERA REVOLUCIÓ INDUSTRIAL 1770-1870 / I

Iª REVOLUCIÓN INDUSTRIAL:

Innovac. Tec.: vapor, textils, carbó, siderurgia, ferrocarrils
Org. trabajo: *Factory system*, la fàbrica i el despotisme fabril

Mercado de trabajo: trabajo ocasional i condicions degradades

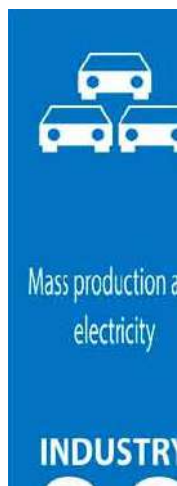

LA PRIMERA REVOLUCIÓ INDUSTRIAL 1770-1870 / 2

- Els processos de producció i el mercat de treball. Dos tipus de problemes
- Reclutament de força de treball
- Forta resistència per part dels treballadors per a vendre la seua força de treball
 - Treballadors «alliberats de la terra
 - Treballadors d'ofici
- Adaptació productiva
 - Treball ocasional: intensitat elevada succeïda per períodes d'inactivitat.
 - Treballadors d'ofici: acabar amb la seua oposició a la parcel·lació de les tasques i control de la transmissió de sabers

LA SEGONA REVOLUCIÓ INDUSTRIAL 1870-1973

- La segona revolució industrial 1870-1973: la llarga marxa de la racionalització de la indústria
- 1873-1945: crisi capitalista, revolució tècnica i inicis de la racionalització industrial
- 1945-1973: l'expansió del model socio-productiu fordista

IIª REVOLUCIÓN INDUSTRIAL:

Innovac. Tec.: electricidad química. Automóvil y red viaria

Org. trabajo: Gran fábrica taylorista fordista

Mercado de trabajo: estabilización trabajo y vida obrero

Contexto político:

1873-1945: CRISI CAPITALISTA, REVOLUCIÓ TÈCNICA I INICIS DE LA RACIONALITZACIÓ INDUSTRIAL

- Vincles entre el canvi tècnic i el canvi industrial
- Motor elèctric
 - Transforma profundament l'organització de la producció
 - Individualització a la tasca específic
 - Increment de la divisió del treball i de l'especialització
- Introducció de l'electricitat en el procés de mecanització
- Canvi qualitatiu en l'organització de la producció.
- Combinació de nous usos energètics amb tres procediments tècnics —indústria de les màquines, tècniques d'intercanviabilitat de les peces i desenvolupaments de la línia contínua de producció— = desplegament de la producció en massa
- Frederick Winslow Taylor
- Henry Ford

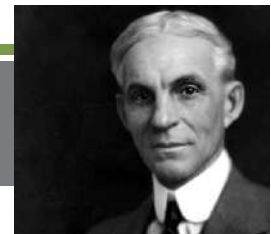
FREDERICK WINSLOW TAYLOR

- Sistematitza l'organització del treball. Objectiu
- Augmentar la grandària de les fàbriques
- Crear una "organització científica del treball" que eliminara el caos productiu
- Tasca com a base organitzativa.
 - Parcel·lació de tasques
 - Instruccions als treballadors
 - Cronometrar els moviments i eliminar aquells inútils
 - Sistema de primes per als operaris
- Crítics
 - Una expropiació dels sabers obrers per a incorporar-los a l'organització del procés de treball
 - Desqualificació
 - Abaratiment del treball
 - Mà d'obra abundant i poc qualificada: immigració EE.UU.
 - Control intens per capatassos i comandaments intermedis

HENRY FORD / I

- Organització del conjunt del treball a la fàbrica
 - Maquinària especialitzada de precisió
 - Cadena contínua de muntatge
 - Producció en sèrie de mercaderies estandarditzades (mass production)
 - Descomposició del treball obrer: treballadors poc qualificats
 - Fusió de diverses pautes de l'organització industrial
 - Principis tayloristes del cronometratge i l'estudi de moviments
- Consum de masses
 - Preus reduïts constantment
 - Aprofitar les economies d'escala i la minimització de costos
- Cadena de muntatge
 - Eficàcia com a organisme productiu
 - Salari per damunt de la mitjana (*five dollars day*)
- Resistències: monotonia i esgotament

HENRY FORD /2

- Canvis industrials
 - Instal·lacions de major grandària
 - Capacitat de producció per demanda àmplia
 - Producció estandarditzada i en l'especialització del treball
 - Canvi en la manera de funcionament del mercat de treball i en la gestió de la mà d'obra
 - Transitant a estabilitat
 - Nova relació salarial basada en la progressiva estabilització de l'ocupació
 - Major grandària de les instal·lacions i les noves demandes de producció = model d'ocupació assalariada més constant i afermat
 - Societat salarial
-

LA TERCERA REVOLUCIÓ INDUSTRIAL: NOVES TECNOLOGIES DE LA INFORMACIÓ I LA COMUNICACIÓ I CANVIS LABORALS

Electronic and
systems, automa

INDUSTR

- Informàtica
- Robòtica
- Telecomunicacions
- Biotecnologies

IIIe REVOLUCIÓN INDUSTRIAL:

**Innovac. Tec.: NTIC,
Autopistas información
Org. trabajo: empresa
neoliberal, fusiones y fábr
mundial
Mercado de trabajo:
Flexibilidad e Inestabilid.**

III REVOLUCIÓ INDUSTRIAL: CANVIS EN L'ORGANITZACIÓ DEL TREBALL I LA PRODUCCIÓ

Electronic and
systems, automa

INDUSTR

- Postfordisme
- Toyotisme - *Just in time*
- Empresa neoliberal - flexible

POSTFORDISME

- Xarxa nova fortament interactiva de forces productives d'immenses potencialitats
- La informàtica, l'electrònica, les telecomunicacions i la robòtica
- Nous usos de la tecnologia al servei d'una producció flexible, diversificada i de qualitat
- Innovacions organitzatives i tecnològiques
 - «Illots de producció»,
 - Xarxa de minilínies
 - «Tevolució del just a temps»: Toyotisme

TOYOTISME - *JUST IN TIME*

- Processos estan planificats per a evitar el desaprofitament de temps i de materials
- Tres processos essencials
 - Producció i distribució dels béns «just a temps»
 - Subministrament «just a temps» de materials
 - Descentralització de la producció a través d'empreses subsidiàries
- Requisits complementaris
 - Implicació del personal
 - Baixa rotació dels directius i dels treballadors fonamentals
- Crítiques
 - Segmentació en les qualificacions
 - Autonomia i capacitat de decisió als empleats, però normativització i prescripcions
 - Forta intensificació del treball = resultats molt negatius en la salut

EMPRESA NEOLIBERAL, «FLEXIBLE» O «FINANCERITZADA»

- Desembarassar-se de qualsevol obstacle que pugui perjudicar la rendibilitat
 - Interiorització per part dels treballadors dels esquemes de pensament de l'empresa: Ideologia managerial
 - Pressiona als proveïdors: sistema "just a temps"
 - Recau sobre l'estat la seua dinàmica contínua d'ajust de plantilles i acomiadaments.
 - Combina postfordistes amb sistemes molt intensos de control del treball tayloristes
 - Actitud marcadament antisindical
 - Controls amb els útils informàtics
 - Formes d'avaluació i qualitat del treball
 - Subcontractació, externalització, descentralització i els acomiadaments
 - Internacional: outsourcing i deslocalització
- Dissocia eficàcia econòmica i justícia social
- Efectes de l'organització del treball en la salut dels treballadors
 - Precarietat laboral + horaris atípics
 - Problemes o riscos psicosocials: estrés

EMPRESA NEOLIBERAL /2

- Canvis en l'organització del treball = ruptura de les comunitats de treball i de les solidaritats col·lectives que donaven solució als malestars del treball
 - Malestars col·lectius s'interpreten de forma privada: estrés
- Competitivitat i individualització
 - Elimina el col·lectiu en el treball i estableix una dominació efectiva
- Pràctiques
 - Horaris flexibles i altres formes de flexibilitat
 - Individualitzar salaris i primes
 - Afeblir al sindicalisme
 - Polivalència
 - Competència de resultats i avaluació
- Competitivitat -força abstracta- guia inevitablement les decisions

4ª REVOLUCIÓN INDUSTRIAL. ENTRE LA PROPAGANDA I ELS CANVIS REALS

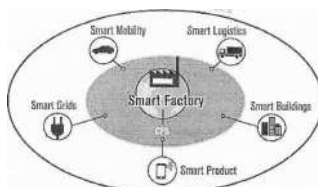
4ª REVOLUCIÓN INDUSTRIAL

- Desgast 3ª revolució industria
 - Crisi de 2007
 - Crítiques a la deslocalització i explotació
 - Persistència de velles formes de gestió
 - Model financer sobredimensionat que provoca inestabilitat
 - Danys mediambientals
 - Baixos salaris
- Nova imatge empresarial
 - Start up, emprenedor, economia col·laborativa, talent, creativitat per a afrontar la incertesa

PROGRAMA D'ACTUACIÓ DE INDUSTRY 4.0

- Creació de productes personalitzats
- Sostenibilitat energètica
- Factor humà: autonomia el bon clima laboral participatiu
- Model de treballador: l'intraemprenedor
- Empresa: organització flexible: Fàbrica kit
- Relocalització: correcció els problemes de la deslocalització
- Base tecnològica

CAPITALISME DE PLATAFORMA GAFA

- 90's-2000: oferta de serveis gratuïts, mitjançant plataformes finançades per publicitat
- S'expandeixen ràpidament i copen mercat en base, sobretot, a la compra o fusió dels seus competidors
- Model de creixement basat a expandir-se en sectors estratègics (p. ex. Google i el sector de la plataformes solars)
- Gestió avantatjosa de la fiscalitat amb aprofitament dels paradisos fiscals i la facturació en marcs legals de "fiscalitat amistosa"

ECONOMIA COL·LABORATIVA

EJEMPLOS DE ECONOMÍA COLABORATIVA

- Uber o Cabify, transport amb cotxe-taxi
- Airbnb i Homeaway, apartament de lloguer
- Blablacar, viatges compartits
- Tutellus i Coursera, formació a distància (e-learning)
- Helping i Task Rabbits, treballs per hores en neteja, domèstics i reparacions
- Deliveroo, menjar preparat a domicili

- Ús abusiu del treball digital o a demanda
- Alteracions en el sistema de preus de l'habitatge de lloguer
- Intensificació del consum per abaratiment de costos
- Enfonsament de sectors tradicionals del comerç i del treball
- Estratègia: lluita per a convertir-se en monopolis
- Evasió de càrregues fiscals i de taxes municipals

Una ruta por la

Economía Colaborativa en ESPAÑA

SOCIOLOGIA DEL TREBALL

TEMA III - LA DIVISIÓ SEXUAL DEL TREBALL

GRAU DE RELACIONS LABORALS I RECURSOS HUMANS

OBJECTIUS

- Conceptes claus per a l'anàlisi de la divisió sexual del treball i enfocaments teòrics més influent
- Aportació econòmica i contribució al benestar social de les dones a través del treball domèstic-familiar
- Interrelació entre el lloc que ocupen dones i homes en el mercat de treball i la seua respectiva participació en l'àmbit domèstic

I. CONCEPTES FONAMENTALS I ENFOCAMENTS TEÒRICS EN L'ESTUDI DEL TREBALL DE LES DONES

ORÍGENS A LES CIÈNCIES SOCIALS

- Antropologia
 - Ruptures am les generalitzacions de les teories biològiques de la diferenciació de les tasques entre sexe = superioritat biològica del mascle
 - L'adscripció de tasques a l'un o l'altre sexe difereix d'unes cultures a unes altres
- Margaret Mead
 - Divisió sexual de les tasques = fenomen universal, però ...
 - Diversitat en les diferents cultures = anul·la formulacions biologicistes
 - Explicar
 - Motius pels quals s'assignen les tasques a un i un altre sexe
 - Per què això ocorre de forma tan variada en els diferents grups humans
- La divisió del treball es defineix en el conjunt de representacions simbòliques que cada cultura té i que conformen les representacions col·lectives de la societat
- Existeixen «formes de divisió sexual del treball» canviants en el temps i en l'espai

GÈNERE

- Construcció social del masculí i el femení
 - Traure del terreny de la fisiologia l'anàlisi de les desigualtats socials entre homes i dones per a situar-lo en el pla sociocultural
- Com es defineixen les identitats socials i com es delimita el que cada societat defineix com masculí i femení
 - Estereotips sexuals (trets del comportament)
 - Rols sexuals (tasques i activitats)
 - Relacions socials entre tots dos sexes

CAMP DEL TREBALL

- Combinacions en la manera i el grau d'accés a l'ocupació assalariada o d'atendre les activitats domèstiques
- = lligada a l'estat de les relacions entre els sexes i a les definicions culturals que perfilen les identitats laborals
- Com i per què les diferències biològiques entre els sexes es converteixen en desigualtats socials i laborals
 - Assignació de tasques diferents
 - Establiment de jerarquies entre aquestes tasques en funció de la seua assignació a l'un o l'altre sexe

CONSTITUCIÓ DEL SUBJECTE SEXUAT FEMENÍ EN EL MARC DEL TREBALL REMUNERAT

- Professions ocupades
- Nivells jeràrquics
- Velocitat de les promocions
- Accés a qualificacions
- Condicions d'inserció i d'expulsió del mercat de treball
- Simultaneïtat o modulació dels períodes de treball remunerat i domèstic
- **Les relacions no són neutres**
 - Guíades pel domini i la subordinació: sistema patriarcal

PERSPECTIVA DE GÈNERE EN SOCIOLOGIA DEL TREBALL

- De la mirada de l'àmbit públic monetari-mercantil (beneficia/salaris) cap a les necessitats socials
- Relació estructural entre el procés de producció mercantil i el procés de reproducció social
- Explicar la posició social d'homes i dones a partir de la qual ocupen l'àmbit públic i el privat
- Treballs no remunerats de la vida i dels cossos = invisibles

- Socialització diferencial
- Polítiques de les institucions públiques
- Organització social de l'ocupació
- «Treball és ajuda»
- Relació entre reproducció i producció
- «Debat sobre el treball domèstic»

SOCIALITZACIÓ DIFERENCIAL

Segregación por género y Formación Profesional: aportaciones al debate sobre la situación actual

Gender Segregation and Vocational Training:
Contributions to the Debate on the Current Situation

Juli Antoni Aguado Hernández, Francisco J. Cano Montero y Mª José Sánchez Pérez¹

Resumen

En el presente artículo se presenta un estudio sociológico que analiza la situación actual de la segregación de género en la Formación Profesional. Se trata de una etapa educativa con un marcado sesgo de género que se observa en el hecho de que, de los 26 Familias Profesionales existentes, las 13 situaciones masculinizadas, mientras que el universo femenino es mayoritario en cinco. Esta circunstancia se traduce a los entornos profesionales a los que estudian estos estudios, generando una segregación horizontal en el mercado laboral. A partir del análisis de fuentes secundarias de autocitación, se observa cómo, en general, el peso porcentual de las alumnas desciende en todos los cursos de FP, aunque en los últimos cursos no pare se mantener prácticamente igual. Desde un análisis poco conocido, con todos los parámetros que hay que tener en cuenta para las evidencias divergentes experimentadas por las diferentes Familias Profesionales, en los últimos años se observa un aumento de la matriculación de hombres en los ciclos masculinizados sin que se incrementen en general el peso de las mujeres en los masculinizados. Esto plantea dudas de una mejora o casi nula reducción del sesgo de género en este ámbito. Finalmente, se realiza una aportación al debate sobre las posibles explicaciones del fenómeno analizado y las implicaciones que tiene respecto a la elección de los estudios y respecto a las desigualdades entre los géneros en cuanto a la inserción laboral y las condiciones de trabajo de los hombres y de las mujeres. Asimismo, se plantean posibles propuestas para reducir estas situaciones de desigualdad de género.

- Societats formalment igualitàries = socialització diferencial
 - Dones: buscar assoliments formatius i professionals individuals però sense oblidar la funció de cuidadores
 - Homes: atorgar prioritat a les seues metes professionals
- Interiorització d'aquests missatges
 - Subtilesa de les noves formes de prescripció i proscripció de comportaments
 - El que és apropiat fer i el que no ho és
- Pacte trucat = complicitat objectiva
 - Decisions que resultat d'eixa socialització diferencial, s'interpreten com "eleccions" lliures preses individualment en funció dels propis gustos i preferències i en el marc d'unes normes del joc suposadament iguals
 - Homes: trajectòries professionals sense el pes (o amb un pes molt menor) del treball domèstic no retribuït
 - Fonts de dades sobre usos del temps: la corresponsabilitat de tasques de la llar avança molt lentament

POLÍTIQUES DE LES INSTITUCIONS PÚBLIQUES

- Factor explicatiu de les desigualtats de gènere
- Règim de benestar que oferisca serveis públics per a la cura de la població dependent (xiquets, ancians, malalts...)
 - Alliberarà d'eixes càrregues a les dones
 - Crea ocupació majorment femenina
- vs. Règim de benestar que confia en les dones de la família per a resoldre les cures
 - Acudiran al mercat laboral amb major càrrega -real o potencial- de responsabilitats reproductives

ORGANITZACIÓ SOCIAL DE L'OCUPACIÓ

- Totes les persones adultes necessiten un temps per a la seua cura i la dels seus
- Horaris, disponibilitat quasi absoluta per al temps productiu 0 sistema "complementari" de relacions de gènere desfasat
 - Per a treballador alliberat de càrregues reproductives gràcies al treball no retribuït de les dones de la seua família.
- Control sobre la reproducció biològica, assignació de les faenes de casa o la participació en el treball de l'esfera pública = factors socials expliquen molt millor que les diferències fisiològiques les desigualtats entre homes i dones
- Diferències en la formació acadèmica i en el desenvolupament de la carrera laboral derivades de la desigual atribució de papers dins del grup domèstic

«TREBALL ÉS AJUDA» (SUSANA NAROTZKY)

- Tasques dins de la llar, procreació, criança i educació dels fills (camp semàntic de «el **natural**») = socialment no és considerat treball
- Tasques de producció de béns d'ús en la llar o de reproducció biològica = «**ajuda**» al manteniment del nucli familiar
- **vs.** treball (camp semàntic de l'ocupació) --> «treball és diners»
- Quan la dona fa un treball assalariat = «ajuda» que contribueix a la 'tasca comuna'
 - No és el cap de família = 'ajudant'
- Metàfora «treball és ajuda» **quatre dimensions que afecten a la divisió sexual del treball:**
 - L'ajuda és «la funció econòmica de la dona en la societat»
 - Els ingressos derivats de la seua activitat es perceben com a complementa
 - Participació de la dona en el món del treball assalariat = provisional, circumstancial
 - Els factors que defineixen el treball (qualificació, formació, professionalitat) = acaparats pels treballadors homes assalariats i formalitzats institucionalment

RELACIÓ ENTRE REPRODUCCIÓ I PRODUCCIÓ

- Reproducció i producció
 - Dimensions no naturals de les relacions entre els sexes: trama de processos sociopolítics
- Reproducció social
 - Condicions per mitjà de les quals es conserva, o reproduceix, i adapta un ordre social específic sense perdre les seues característiques definitòries principals a causa del canvi social
 - Conjunt de condicions organitzatives que possibiliten la supervivència dels éssers humans en contextos grupals
- Societat industrial, pràctiques de reproducció i de producció;
 - Separació física: espai domèstic, llar vs. taller, fàbrica
 - Separació simbòlica: treball productiu vs. improductiu, treball vs. no-treball

DEBAT SOBRE EL TREBALL DOMÈSTIC / I

- La situació de les dones en l'àmbit de la reproducció també obeeix a la lògica del capital
- El treball domèstic com a forma consubstancial al sistema capitalista
 - Contribueix a produir la força de treball necessària per al funcionament i la continuïtat del capitalisme
 - De forma quasi gratuïta reduint el cost de la seua reproducció (salari), millorant la capacitat d'extracció de plusvàlua
 - Esfera separada de la producció, però element central en el cicle del capital
- Per damunt de la «lògica del capital» existeix una «lògica patriarcal», que domina a les dones i controla la seua treball en benefici de la «manera de producció domèstica» regit pels homes

DEBAT SOBRE EL TREBALL DOMÈSTIC /2

- Per què la producció de la mercaderia força de treball s'ha pensat com a aliena al propi procés de producció de les altres mercaderies?
 - Noves formes d'ocupació + canvis familiars, demogràfics i educatius = replantejar l'anàlisi de les relacions les dones amb el treball
 - Incloure tots els processos de producció de béns i serveis orientats a la subsistència i reproducció
 - Articular les dues lògiques de treball professional i treball domèstic
 - Reconceptualitzar la categoria de producció
 - Nous estudis: «doble presència», «doble treball»; etc.
-

II. LA CARA OCULTA DEL TREBALL DE LES DONES: LA ESFERA DE LA REPRODUCCIÓ I EL TREBALL DOMÈSTIC

DEBAT: TREBALL DE REPRODUCCIÓ DINS DE LA MANERA DE PRODUCCIÓ CAPITALISTA O MÉS ENLLÀ?

- **Treball de reproducció dins de la manera de producció capitalista o més enllà?**
- Cenyit a la producció
 - Accent en l'econòmic: necessitat per al sistema capitalista d'un treball imprescindible per a la reproducció de la força de treball
- Funcions de la institució familiar
 - No es limita a les relacions estrictes del treball domèstic amb les activitats de producció capitalista
 - Accent en el domini del patriarcat o el marc de la família i la seua distribució de funcions
- Gràcies al treball de les dones, la relació alienada que estructura el sistema de producció i el sistema social s'inverteix al si de la família, almenys, aquesta absorbeix els seus conflictes
 - Família com a lloc de reciclatge dels residus nocius per al sistema social produïts fora d'aquesta
- Doble antagonisme (de sexe i de classe) que tinga en compte les desigualtats produïdes, pel mercat i per la família = comprendre la relació entre producció i reproducció

SALARI DOMÈSTIC?

- **Treball domèstic**
 - Obstacles per a ser considerat com a treball (relació d'ocupació)
 - Activitat laboral no monetaritzada
 - **Valoracions de l'aportació social de les tasques de reproducció dins de l'àmbit familiar**
 - Cost d'oportunitat
 - Cost global de reemplaçament
 - Cost desagregat dels serveis
 - *Limitacions:* quines tasques entrarien dins de treball domèstic/familiar + impossibilitat de posar preu a algunes d'elles
 - **vs. l'assalarització**
 - Dificultat d'assalarinar les activitats domèstiques + Contraris a la generalització de l'economia mercantil
 - Efectes contraproductius: legitimar i perpetuar a les dones en les tasques domèstiques i a alliberar els homes
 - Desincentivar a les dones a la incorporació al treball fora
-

III. L'OCUPACIÓ DE LES DONES: MODALITATS D'INCORPORACIÓ AL MERCAT DE TREBALL

TEORIES

- Nova Economia de la Família
- Teories de la segmentació
- Anàlisi de gènere

- **Quin tipus d'incorporació s'ha produït?** segregació i d'exclusió
 - La incorporació d'un bon nombre de dones a l'ocupació assalariada no és necessàriament un indicador d'igualtat entre els sexes
 - Reflecteix formes diferents —més precàries per a les dones— d'integrar-se al treball assalariat
 - **Processos de desigualtat persistents i nous**

PROCESSOS DE DESIGUALTAT

- **Persistentes/tradicionals**
- Taxa d'atur atur de llarga duració: d'edats intermèdies
- Segmentació sexual de l'ocupació

- **Noves formes** de desigualtat per raó de gènere **i intra-gènere**
- Dues biografies laborals
 - Diferents generacions de dones
 - Període de recuperació (1984-90) vs. actualitat

LES OCUPACIONS DE DONES

- **Quatre tipus de qüestions:**
- Similitud entre els treballs assalariats més freqüents de les dones amb les activitats domèstiques típiques
- Segregació horitzontal
 - Major concentració de les dones (en comparació amb els homes) en determinats sectors i llocs de treball
- Segregació vertical
 - Menor presència femenina en les posicions més elevades de la jerarquia laboral
- Menor remuneració del conjunt de les treballadores en relació a la del total d'homes ocupats i condicions diferencials d'ocupació

CONDICIONS DIFERENCIALS D'OCUPACIÓ

- Contractes temporals
- Estacionalitat
- Temps parcial
- Ocupació irregular i en l'economia submergida

MENOR REMUNERACIÓ

- Discriminació salarial
 - Quan posseint les mateixes característiques productives un home i una dona, això és, les mateixes qualificacions, capacitats i experiència, aquesta última rep un salari menor per la realització d'un mateix treball, o quan un home cobra un salari igual o major que aquesta tenint els mateixos atributs productius
- Enquesta d'Estructura Salarial: bretxa salarial important
- Possibilitats de discriminació salarial difícilment denunciabls
 - Assignació de categories professionals diferents a tasques similars
 - Fixació, mitjançant conveni, de retribucions diferents a categories professionals i branques d'activitat «feminitzades»
 - Assignació de primes i gratificacions —acordades lliurement per l'empresari— inferiors per a les dones
 - Menor valoració de les habilitats i característiques considerades «femenines»
 - Mercat de treball desregulat i informal

SOCIOLOGIA DEL TREBALL

TEMA IV - LA DIVISIÓ INTERNACIONAL DEL TREBALL

GRAU DE RELACIONS LABORALS I RECURSOS HUMANS

OBJECTIUS / CONTINGUT

- Moments històrics en el desplegament del capitalisme i de les seues pautes d'organització industrial en el context mundial
 - El colonialisme i l'expansió mundial de la civilització industrial
- Dinàmiques més recents dels processos de globalització i les dimensions relacionades amb l'àmbit del treball
 - Empreses transnacionals i divisió del treball
 - Altres trets claus de la globalització de l'economia
 - Organització de la producció
 - Paper dels mercats financers
 - Migracions laborals

I. DESENVOLUPAMENT I CIVILITZACIÓ: TRETS HISTÒRICS DEL DESPLEGAMENT MUNDIAL DEL SISTEMA CAPITALISTA

TRETS HISTÒRICS DEL DESPLEGAMENT MUNDIAL DEL SISTEMA CAPITALISTA

- Procés d'expansió europea en el segle XVI
 - Després del descobriment i conquesta d'Amèrica.
- Dècada de 1880 (Conferència de Berlín, 1884)
 - Repartiment del continent africà per les potències europees a fi de regular conflictes en la seua expansió.
- **Actualitat**
 - **El procés de Globalització**

II. GLOBALITZACIÓ, DESLOCALITZACIÓ PRODUCTIVA I NOVA DIVISIÓ INTERNACIONAL DEL TREBALL

GLOBALITZACIÓ

- **Crisi de 1973:** reestructuració del procés d'acumulació i circulació del capital
- Marc internacional
 - Control de les economies riques dels recursos naturals estratègics de tot el planeta
 - Domini en les relacions laborals i comercials
- **1990:** Caiguda del mur de Berlín i fi de la guerra freda i la bipolaritat EUA/Unió Soviètica
 - EUA i les potències centrals: idea d'un creixement il·limitat a escala mundial que afavoriria, suposadament, a tots per igual
- **Globalització:** expansió de la hipercompetitivitat dels països centrals amb la resta del planeta
 - Desenvolupament del comerç
 - Control de la mà d'obra mitjançant noves formes de divisió internacional del treball
 - Nous processos de migracions internacionals: el Sud pobre produeix i treballa per al Nord ric

TEORIA DE LA «NOVA DIVISIÓ INTERNACIONAL DEL TREBALL»

- Nova distribució geogràfica de la producció que transforma la vella divisió del treball localitzada en els pols industrials clàssics d'Europa, Amèrica del Nord i el Japó
- Desplaçament de la producció a altres zones fora de l'àmbit occidental
- **Tres factors dinamitzadors del procés**
 - Oferta existent d'una mà d'obra barata i abundant
 - Escassa qualificació requerida per les indústries desplaçades
 - Millora dels sistemes de comunicació i transport, que permeten la descentralització productiva.
 - Altres: cerca de mercats potencials, avantatges fiscals i absència de regulació mediambiental

VISIONS CONVENCIONALS DE L'ECONOMIA

- *Institucions financeres internacionals i governs nacionals (Think tanks)*
 - Globalització: procés imparabile i beneficis d'interdependència entre països i zones geogràfiques que només pot portar beneficis per a tots
 - Principis econòmics i socials = economia i societat de mercat oberta, que persegueix un nou marc de valors globals
- *Doctrina vulgaritzada i traduïda pels mitjans de comunicació («format científic»)*
 - Nova fórmula econòmica que portaria una renovada prosperitat amb una força irresistible
 - El nou ordre global portaria amb si un renaixement dels drets humans i dels valors democràtics

PENSAMENT ÚNIC 1/

- Ideologia neoliberal de la globalització = domini del econòmic, del creixement il·limitat, i del mercat privat sobre el polític
- **Decàleg**
 - 1) la mà invisible del mercat corregeix les asprors i disfuncions del capitalisme
 - 2) els mercats financers orienten i determinen el moviment general de la economia;
 - 3) la competència i la competitivitat estimulen i dinamitzen a les empreses portant-les a la modernització
 - 4) el lliure intercanvi sense límits, factor de desenvolupament del comerç, i per consegüent, de la Societat
 - 5) la mundialització, de la producció manufacturera i dels fluxos financers
 - 6) la divisió internacional del treball modera les reivindicacions sindicals i abarateix els costos salarials
 - 7) la moneda forta, factor de estabilització
 - 8) la desreglamentació de l'economia
 - 9) les privatitzacions d'empreses;
 - 10) la liberalització econòmica i la reducció del pes del públic i de l'Estat

PENSAMENT ÚNIC 2/

- **Promeses incomplides i enormes costos econòmics, socials i ambientals**
- Profundes desigualtats internacionals per l'extensió de plans d'ajust econòmic
- Arbitrarietats i problemes en diferents àmbits
- Liigats a l'esfera del treball: creixement de la inestabilitat laboral i explotació a escala planetària
- Falta de transparència en el funcionament de les institucions financeres internacionals i de determinats àmbits polítics

PENSAMENT ÚNIC 3/

- Armand Mattelart: model de gestió de l'empresa dels experts americans en màrqueting
 - Alain Touraine: capitalisme extrem
 - Noam Chomsky: «govern mundial de facto», «nova era imperial»
 - Pierre Bourdieu: globalització ideològica i cultural, «colonització mental», «imperialisme simbòlic i cultural»
 - Samir Amin: necessitat d'una altra globalització: reforçar el poder de negociació col·lectiva i de consolidació de les regions del Tercer Món
 - Eduardo Galeano: crítica del políticament correcte de la globalització
-

GRANSTENDÈNCIES DE LA GLOBALITZACIÓ

- **Concentració i jerarquització del poder econòmic i polític**
- **Auge de la transnacionalització productiva**
- **Predomini del capital financer en l'economia**
- **Intensificació de les migracions i de la mobilitat laboral**

CONCENTRACIÓ I JERARQUITZACIÓ DEL PODER ECONÒMIC I POLÍTIC

- **Globalització: reactualització de les concepcions lliurecanvistes liberals**
 - De fèrria legislació proteccionistes al lliurecanvisme: les regles del joc canvien
 - Ideologia aplicada generalment mitjançant la violència
- **Difusió de models de vida atrapats en un circuit comercial: democràtic global market-place**
- **Nova acumulació de poder i control: «Régim Dòlar-Wall Street»**
- **Concentració inèdita del poder econòmic i polític**
 - Avanç en la jerarquització del poder
- **Hiperexplotació global del treball**

AUGE DE LA TRANSNACIONALITZACIÓ PRODUCTIVA 1/

- Canvis en la manera d'organitzar la producció
 - L'espai internacional com a escenari estratègic per a dissenyar el procés de producció
 - Fàbrica arquetípica substituïda per la Global Firm / World Company = exageració
- Poder de les empreses transnacionals: descomunal
- Model d'organització de la producció: funcionament en xarxa a tots els nivells
 - Filials especialitzades i descentralitzades
 - Xarxes d'empreses basades en la subcontractació («model Nike»)
 - Economies d'escala i integració horitzontal

AUGE DE LA TRANSNACIONALITZACIÓ PRODUCTIVA 2/

- **Efectes de les transnacionals**
- Desindustrialització dels països occidentals
- Intensificació de l'activitat de les xicotetes empreses subcontractades
- Abusos socials, fiscals i mediambientals
- Pèrdua d'autonomia dels Estats

PREDOMINI DEL CAPITAL FINANCER EN L'ECONOMIA 1/

- Idea central
 - El capital financer triomfa perquè és indissociable d'un procés accelerat de mercantilització de les relacions socials i econòmiques
- Ofensiva general de mercantilització de la vida
 - El mercat i els fluxos de diners s'identifiquen amb la llibertat i l'autonomia personal
- D'un capitalisme d'empresa a un capitalisme de les finances
 - El món socioproductiu perd espai
 - La racionalitat social i la jurídica envaïdes per la racionalitat econòmica

PREDOMINI DEL CAPITAL FINANCER EN L'ECONOMIA 2/

- Grans grups industrials = bancs de negocis
 - Moviments de capitals = especulatiu
- Escissió entre lògica financera i l'economia «real», productiva
 - "Capital fictici", món artificial
- La lògica dels actius financers confon la riquesa i la seua creació
 - Perill de les crisis financeres = bombolles

PREDOMINI DEL CAPITAL FINANCER EN L'ECONOMIA 3/

- Llei Glass-Steagall (1933)
 - Per evitar que els bancs comercials operen en les activitats inversores
- Bretton Woods (1944)
 - Regulació del capital, control polític sobre les finances i institucions internacionals
- Període d'estabilitat monetària
- Ruptura dels principis de Bretton Woods
 - Els mercats financers comencen a manar i la regulació pública decau
 - Desregulació i efectes disciplinaris
 - S'entorpeixen les iniciatives i els programes socials
 - Domini en el camp dels drets laborals vs. millores salarials o condicions de treball

INTENSIFICACIÓ DE LES MIGRACIONS I DE LA MOBILITAT LABORAL 1/

- **Migracions**
 - Fluxos nombrosos de població que abandonen el seu país d'origen per a instal·lar-se en un altre de destí motius general
 - Són econòmics, encara que convé no dissociar-los dels polítics o socioculturals
 - Visió com una decisió personal oculta l'explicació estructural, històrica i socials
- **Globalització**
 - S'han reduït els controls a la transmissió internacional de productes, capitals, informació i coneixements
 - Però tendència a restringir i controlar els moviments de les poblacions

INTENSIFICACIÓ DE LES MIGRACIONS I DE LA MOBILITAT LABORAL 2/ ECONOMIA I PROCESSOS MIGRATORIS

- **Industrialització i modernització en l'origen de bona part dels processos migratoris**
- **Grans corrents migratòries recents**
 - Després de la II Guerra Mundial: als països més modernitzats d'Europa des de països europeus perifèrics (Espanya, Portugal, Grècia, Iugoslàvia)
 - Anys setanta: als països exportadors de petroli del Golf Pèrsic des de Orient Mitjà i Sud i Sud-est asiàtic
 - Actual: als Estats Units des de la conca del Carib i de l'Est d'Àsia (Corea)
 - La llunyania confirma que els vincles colonitzador-colonitzat pesen més que les decisions individuals

FACTORS DE LES MIGRACIONS HUI

- «Ciutats globals» vs. «Megaciutat» del Sud
- Deslocalització inversa dels serveis
- Programes formals d'exportació de mà d'obra
- Remeses dels immigrants
- Obstacles a l'arribada de nous immigrants i actituds contradictòries

«CIUTATS GLOBALS» VS. «MEGACIUTAT» DEL SUD

- Tres funcions que permeten mantindre's a les ciutats globals en primer pla internacional
 - Proveir de mà d'obra dedicada als serveis no qualificats, «proletariat» dels serveis
 - Mà d'obra barata per a donar continuïtat al sector industrial i altres branques en declivi
 - Sostenen l'economia submergida lligada a sectors en alça
- Cost d'aquestes dinàmiques urbanes
 - Accentuació de la polarització i la desigualtat social
 - Segregació socioeconòmica
 - Proliferació de moviments immobiliaris especulatius
 - Propensió a respostes repressives front a les dinàmiques d'inseguretat

OBSTACLES A L'ARRIBADA DE NOUS IMMIGRANTS I ACTITUDS CONTRADICTÒRIES

- Col·lisió amb la presència dels nouvinguts = idea contradictòria amb la globalització
- Actituds contradictòries
 - Comportaments ambigus per part dels empresaris i els Estats d'acolliment
 - Els empresaris s'aprofiten de mà d'obra dòcil que accepta baixos salaris, treballs penosos i irregulars
- Efectes de les contradiccions: gran severitat de les lleis vs. tolerància la realitat migratòria
 - «La producció de la clandestinitat»
 - Situacions d'indefinició social
 - Pràctiques il·legals: «la indústria de la migració»

TERRENY LABORAL

- Temporalitat, pitjors condicions salarials
- Llocs de treballs poc qualificats i condicions (econòmiques) que els locals no desitgen
- Distinció del segments al mercat de treball en funció de l'origen
 - Africans, asiàtics i bona part dels llatinoamericans: mercat secundari, ocupacions eventuais, baixa remuneració i jornades prolongades, de vegades sense garanties legals, escasses possibilitats de promoció social
 - Serveis menys qualificats (hostaleria, personals i domèstics, venda ambulants, etc.), construcció i agricultura
 - Nord-americans, japonesos, europeus i part de llatinoamericans (40% dels estrangers residents a Espanya): ocupacions qualificades
- Mercat de treball espanyol: fortament etnoestratificat o etnosegmentat

SOCIOLOGIA DEL TREBALL

TEMA V - FLEXIBILITAT LABORAL, DESOCUPACIÓ I PRECARIETAT A LA SOCIETAT ACTUAL

GRAU DE RELACIONS LABORALS I RECURSOS HUMANS

Grupo V, curs 2023-2024

Juli Antoni Aguado Hernández

OBJECTIUS / CONTINGUT

- **Flexibilitat i Societat: models de flexibilitat laboral**
- **Estratègies empresarials d'increment de la flexibilitat i el seu impacte en las relacions laborals**
 - Innovació tecnològica i organitzativa (flexibilitat tecnològica)
 - Descentralització productiva i canvis en la divisió del treball entre empreses (flexibilitat productiva)
 - Desregulació i flexibilitat en l'ús de la mà d'obra (flexibilitat laboral)
 - Noves pràctiques discursives empresarials i desestructuració de l'acció sindical (flexibilitat de les mentalitats)
- **Temporalitat i precarietat**
- **L'anàlisi de l'atur**
 - [Pàgines 143-155 i 186-198 del manual]

I. FLEXIBILITAT I SOCIETAT: MODELS DE FLEXIBILITAT LABORAL

LA IDEA DE FLEXIBILITAT

- En tots els camps: producció, tecnologies, gestió de la força de treball
- Vaguetat i l'ambigüïtat del concepte
- Discurs empresarial = virtut personal
 - Panacea contra els mals de la rigidesa fordista
 - Via per a un nou ordre industrial mitjançant l'ús flexible de tots els recursos per una millora de l'eficàcia d'empresa
- Empresaris: protagonistes per a conduir a les nostres societats novament a la prosperitat
 - En realitat representen els seus propis interessos no tota la societat

ESTRATÈGIES D'INCREMENT DE LA FLEXIBILITAT I EL SEU IMPACTE

- Estratègies empresarials d'increment de la flexibilitat i el seu impacte en las relacions laborals
 - Innovació tecnològica i organitzativa (**flexibilitat tecnològica**)
 - Descentralització productiva i canvis en la divisió del treball entre empreses (**flexibilitat productiva**)
 - Desregulació i flexibilitat en l'ús de la mà d'obra (**flexibilitat laboral**)
 - Noves pràctiques discursives empresarials i desestructuració de l'acció sindical (**flexibilitat de les mentalitats**)

FLEXIBILITAT TECNOLÒGICA

INNOVACIÓ TECNOLÒGICA I ORGANITZATIVA

INNOVACIÓ TECNOLÒGICA I ORGANITZATIVA / I MÓN LABORAL

- **Renovació dels conflictes en el món laboral**
 - La rapidesa dels canvis tècnics i les infraestructures informàtiques supera la de les normatives laborals
 - La forta intensificació del treball
 - Aparició de nous tipus de riscos psicosocials per pressió temporal en el treball
 - Treballar amb urgència
 - Sense capacitat d'organitzar el ritme
 - Amb imperatius diversos i terminis de lliurament incompatibles
 - Sense planificar les tasques
 - Comprimit les tasques al màxim sobre el mateix treballador
 - Estenent el control fins a esferes personals
- Les tecnologies no respecten la conciliació vida personal/laboral

INNOVACIÓ TECNOLÒGICA I ORGANITZATIVA /2 EFECTES NEGATIUS

- Impacte en els sectors d'activitat i en el volum i l'estructura de l'ocupació
 - Les màquines redueixen la necessitat de mà d'obra
 - Processos de reestructuració tecnològica i reconversions
- Persistència de tasques desqualificades en l'estructura ocupacional
 - Professions no qualificades dels serveis
- Efecte xantatge sobre els treballadors
 - Reducció de les reivindicacions, efecte dissuasiu
- **A qui han perjudicat més? Paradoxa de la societat del coneixement**
 - Coneixement podria ser potencialment més accessible vs. concentració en elits
 - Alliberament del temps de treball i millor repartiment de riquesa vs. més desigualtats i "cal treballar més"

FLEXIBILITAT PRODUCTIVA

DESCENTRALITZACIÓ PRODUCTIVA I CANVIS EN LA DIVISIÓ DEL TREBALL ENTRE EMPRESSES

CANVIS EN LES MANERES D'ORGANITZAR EL TREBALL I LA PRODUCCIÓ

■ Estratègies de reorganització de l'espai industrial

- Desconcentració industrial
- Externalització de parts del procés de producció i/o subcontractació d'activitats

- Precarització de les condicions de xicotetes empreses subsidiàries
- Rebaixar la capacitat d'acció dels treballadors i de les seues organitzacions

■ Noves formes postfordistes d'organitzar la producció (*just-in-time*, empresa neoliberal)

- Flexibilitat interna
 - Cooperació, polivalència, formació, grups de treball
- Flexibilitat externa
 - Acomiadaments, reconversió, ajust, temporalitat

- Aprofundint el domini i el control sobre els treballadors
 - Nou management

FLEXIBILITAT LABORAL

DESREGULACIÓ I FLEXIBILITAT EN L'ÚS DE LA MÀ D'OBRA

DESREGULACIÓ I FLEXIBILITAT EN L'ÚS DE LA MÀ D'OBRA

- **Flexibilitat externa vs. Interna**
- **Canvis en el treball flexible**
 - 1/ Model d'ocupació en el qual conviuen situacions diferenciades
 - 2/ Connexions estretes entre flexibilitat i l'atur
 - 3/ Crisi de qualitat d'ocupació
 - 4/ Ocupació com a precarietat
 - 5/ Rotació laboral

FLEXIBILITAT EXTERNA VS. INTERNA

- Flexibilitat externa
 - Facilitat per a contractar i acomiadar
- Flexibilitat interna
 - Modernització de l'empresa i en la reorganització del treball
 - L'acomiadament fàcil no resol els requeriments d'innovació i formació

CANVIS EN EL TREBALL FLEXIBLE //

- **1/ Model d'ocupació en el qual conviuen situacions diferenciades**
 - Ocupacions inestables, atípiques, precaries
 - Contractes temporals, a temps parcial, en pràctiques, d'aprenentatge
- **2/ Connexions estretes entre flexibilitat i l'atur**
 - Treball entés com a cost variable: capacitat de treball com un flux del qual disposar quan dicte el mercat
 - Sectors més desprotegits, falta de qualificació, baixos salaris
 - Relacions d'explotació i de jerarquia emmascarades per la dinàmica proveïdor (treballador)/client (empresari)

CANVIS EN EL TREBALL FLEXIBLE /2

- **3/ Crisi de qualitat d'ocupació**
 - Modificacions en la concepció del treball
 - Recurs humà, servei que una empresa compra a un proveïdor
 - Devaluació del treball assalariat i inseguretat laboral generalitzada
- **4/ Ocupació com a precarietat**
 - Força de treball com un recurs dirigit a produir valor, deslligada de l'itinerari vital
- **5/ Rotació laboral**
 - Contractes breus, freqüents moviments entre ocupacions, percepció d'inestabilitat
 - Subocupació, contractes temporals, treballs a temps parcial no desitjat, oficis penosos, irregularitat laboral creixent, atur recurrent, quasitrebals
 - Segon mercat de treball d'alta provisionalitat

FLEXIBILITAT DE LES MENTALITATS

NOVES PRÀCTIQUES DISCURSIVES EMPRESARIALS I DESESTRUCTURACIÓ DE L'ACCIÓ SINDICAL

NOVES PRÀCTIQUES DISCURSIVES EMPRESARIALS

- Discursos que justifiquen i legitimen les pràctiques empresarials
 - Valoració de la figura de l'empresariat
- Ideologia empresarial de l'individu racional
 - Triomfar en societat governada pel mercat i regles econòmiques
 - «ReVolution», «Llibertat, igualtat, rendibilitat»
 - Bona imatge malgrat fallides, operacions especulatives i implicació en trames de corrupció
- Figura de l'emprenedor
 - *Start up, business angels, spin off, coach d'emprenedors, personal branding*
 - Heroi dels temps actuals

DESESTRUCTURACIÓ DE LES IDEOLOGIES OBRERES I SINDICALS

- «Fàbrica total» vs. creació d'ocupacions
- Sindicats com a causants de la crisi
 - Afiliació descendent, desmobilització, dificultats per a la renovació de les de les propostes sindicals
 - Les coses no poden canviar
 - Solidaritat i cooperació valors caducs i obsolets
 - 'Modernitat gerencial' vs. 'burocràcia sindical'
- Evolució de les actituds i vivències dels treballadors

EVOLUCIÓ DE LES ACTITUDS I VIVÈNCIES DELS TREBALLADORS

- Fragmentació de les identitats laborals
 - Disgregació per ingressos, categories i qualificacions
 - Nou ordre laboral: individualitzant, autoritari, competitiu, d'alta intensificació i implicació i carregat d'incertesa i «risc». relació obrers/empresaris, sinó d'empleats/ocupadors,
- Impactes sobre les identitats individuals i col·lectives
 - «Corrosió del caràcter»
 - Crisi del valor de l'experiència, Pèrdua del sentit de la solidaritat, noves maneres de legitimar la dominació

LES TRANSFORMACIONS IDEOLÒGIQUES

- L'individualisme i la primacia de l'individual enfront del col·lectiu
- La importància de l'economia, el mercat i la iniciativa privada
- La imatge d'una societat entesa com a mera agregació d'individus
 - Interessos personals, regits per la competitivitat i l'eficàcia a l'hora d'aconseguir els seus objectius
 - La posició social depèn del grau d'eficàcia aconseguit
- La naturalització de les desigualtats i l'autoculpabilització
 - Si no aconseguixes certa posició social és que els teus esforços no són suficients o que no vals

EFFECTES SOBRE L'ESTRUCTURA SOCIAL

- Fragmentació social
- Creixement de les desigualtats
 - *Societats d'exclusió, duals, polaritzades, del risc, de l'aleatorietat, líquides*
- Desintegració social
 - Situacions d'exclusió recents
 - Lligades a l'atur massiu i prolongat i als nous usos precaris de la força de treball
- Regulació del règim salarial dirigides a incrementar la rendibilitat del capital
 - Proliferació de les franges de població afeblides per les transformacions
 - Zones intermèdies entre la inclusió i l'exclusió

EROSIÓ DE LA CLASSE OBRERA I DE LA CULTURA POPULAR, I «CLASSES MITJANES EMPOBRIDES»

- Erosió de la classe obrera i de la cultura popular
 - Eixides individuals sobre les col·lectives
- «Classes mitjanes empobrides»
 - Culturalment, bases de les classes mitjanes millor instal·lades
 - Financerament no poden accedir als seus nivells de consum
 - Cultura de consum *low cost*
 - Frustració, fatalisme, replegament
- «Xicotet racisme»: pautes i creences comunes esteses
- Aparten la mirada de l'"enemic" real

TEMPORALITAT I PRECARIETAT

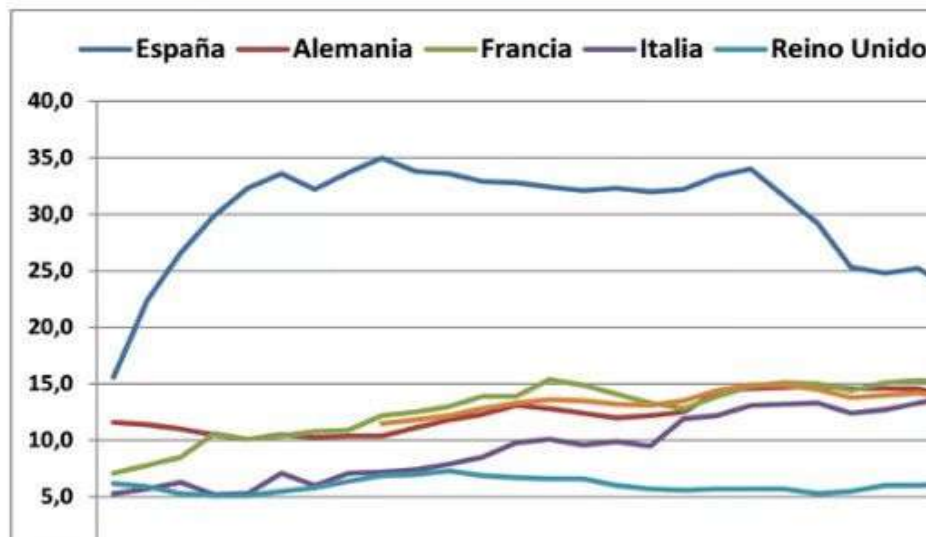
TEMPORALITAT

- Reforma en l'Estatut dels Treballadors en 1984
- Proliferació de la temporalitat en l'ocupació
- Model d'ocupació caracteritzada per la inestabilitat i la flexibilitat laboral
- Contractes temporals com a instrument per a facilitar la flexibilitat de la mà d'obra
- Diversificació de les formes de contractació amb limitació temporal del període d'ocupació
 - Contractes temporals de formació, de pràctiques, de relleu, a temps parcial, i més recentment d'aprenentatge

EVOLUCIÓ

Tasa de temporalidad del empleo asalariado 1987-20

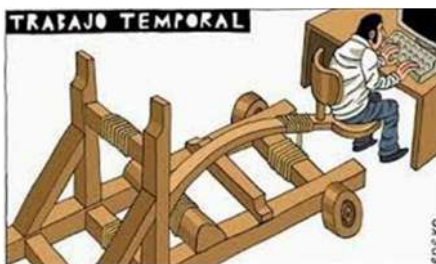

EFFECTES PRECARITZADORS DE LA CONTRACTACIÓ TEMPORAL

- Flexibilització
 - Costos de la incertesa econòmica sobre els sectors més febles del mercat de treball
 - Majors taxes de temporalitat i, generalment, de precarietat laboral
 - Joves, dones, immigrants, ocupacions més desqualificades

- **Efectes**

- Temporalitat
- Parcialitat
- Salaris baixos
- Sinistralitat laboral
- Precarietat

CONTRACTES A TEMPS PARCIAL

- Dones: taxa de temporalitat equiparada amb la dels homes
- Però major pressió flexibilitzadora per presència majoritària en els treballs a temps parcial
 - Un dels pilars de l'estratègia flexibilitzadora (90's)
 - Permetria l'accés de la dona al mercat de treball
- Però, factor de precarietat, males condicions de treball i baixos ingressos
 - Treball parcial «forçat», joves i dones «cònjuges», lligat a la situació d'elevada desocupació
- vs. comptabilització entre el treball i la vida familiar-maternitat
 - Dona, major de 30 anys, casada, amb fills majors de 6 anys, baix nivell d'estudis
 - Sectors: servei domèstic, comerç i hostaleria: horaris amb poca compatibilitat

DIMENSIONS DE LA PRECARIETAT

- **Vincles de la flexibilitat i la temporalitat amb la precarietat laboral**
- Incertesa sobre la continuïtat en el treball
 - Lligada a la temporalitat del contracte o a la fragilitat de l'activitat
 - Es tradueix en inestabilitat laboral
- Insuficiència dels ingressos salarials
- Condicions de treball penoses
- Insuficiència de protecció social —legal i col·lectiva— per al/la treballador/a
- *Qualsevol d'aquestes dimensions de precarietat redueix l'autonomia per a poder planificar la seua vida —professional i social— a partir de la seua activitat laboral = precarietat vital*

PRECARIETAT INFORMACIONAL

- les ETT com a mercaders de treball
- l'altíssima rotació en les ocupacions
- el treball a temps parcial no desitjat
- la disponibilitat exclusiva
- els torns invivibles
- el despotisme i autoritarisme creixent dels superiors jeràrquics
- l'extensió del nombre de treballadors de «baixos salaris»
- la subocupació
- la proliferació de situacions d'inserció inestables
- Pràctiques laborals no pagades, meritoris, passanties, contractes de formació, xicotetes beques o subvencions
- «Atzucacs» del laboral

RELACIONS ENTRE ELS CANVIS EN EL MERCAT DE TREBALL I EL SEU IMPACTE SOBRE L'ESTRUCTURA SOCIAL / I

- **Processos de vulnerabilitat social que estan causant les noves exigències tecno-econòmiques**
- Desestabilització dels estables
- Normalització de la precarietat
- Aparició i ampliació de grups de població excedentaris ('surnuméraires')
 - Treballadors envellits que han perdut el seu lloc
 - Aturats de llarga duració, errants, recurrents a la recerca
 - Dones soles, amb càrregues familiars, dependents de les minvants ajudes o d'ocupacions irregulars

RELACIONS ENTRE ELS CANVIS EN EL MERCAT DE TREBALL I EL SEU IMPACTE SOBRE L'ESTRUCTURA SOCIAL /2 CONSEQÜÈNCIES

- Societats fragmentades, segregades, frontereres, informaciona
- Gran complexitat i diversitat en les franges febles, ara més nombroses i heterogènies
- Ruptures entre les classes socials
- Individualisme, paràlisi social, populisme, racisme social i econòmic, entre altres

ANÀLISI DE L'ATUR

EXPLICACIONS TEÒRIQUES SOBRE LA DESOCUPACIÓ

- **Anàlisis econòmiques ortodoxes**
- **Variants neoclàssiques**
 - Teories del salari d'eficiència
 - Teories dels *insiders-outsiders*
- **Explicació keynesiana**
- **Punt de vista marxista**
- **Variable tecnològica per a explicar l'atur**

ANÀLISIS ECONÒMIQUES ORTODOXES

- Teoria neoclàssica de l'equilibri
 - Tota oferta troba una demanda
- L'atur no pot existir i si existeix, és ...
 - Voluntari
 - Transitori
- Problema d'opcions individuals o de desajustaments transitoris

VARIANTES NEOCLÀSIQUES

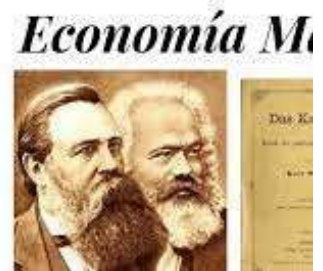
- L'atur involuntari pot existir si les taxes salarials es fixen molt elevades i els ocupadors no tenen necessitat de baixar-les
- **Teories del salari d'eficiència**
 - L'empresariat fixa salaris més elevats del corrent per a assegurar-se la fidelitat i la cooperació
- **Teories dels *insiders-outsiders***
 - Pels costos d'acomiadament, d'adaptació o formació, l'empresariat prefereix mantindre una determinada plantilla
- Culpen als aturats de la seua situació per voler guanyar massa, per ser uns «vagos» o uns «estafadors»

L'EXPLICACIÓ KEYNESIANA

- L'atur causat per una insuficiència de la demanda global
- L'empresariat està disposat a produir, però no ho fa per una baixa demanda = no es creen nous contractes
- Solució: suport a la demanda
- No són els baixos salaris (visions ortodoxes) sinó una demanda forta, que permeta la inversió, la que garantirà la plena ocupació

PUNT DE VISTA MARXISTA

- Explicació estructural
 - La tendència creixent dels capitalistes a incrementar el capital constant i a substituir el treball humà pel de les màquines
- Procés de substitució que assegura una reserva de força de treball per usar en funció de les seues necessitats capitalistes
 - Control dels salaris
 - «Exèrcit industrial de reserva»
- Variable tecnològica per a explicar l'atur

VARIABLE TECNOLÒGICA PER A EXPLICAR L'ATUR

- Relaciona innovacions tecnològiques i variació del volum d'ocupació
 - Exagerat culpar a la tecnologia
 - «Efecte destrucció» vs. «efecte substitució»
 - Les innovacions tecnològiques s'han usat per a estalviar costos a través de dues vies:
 - Reduint directament llocs de treball
 - Per l'amenaça de la substitució
 - La causa de la desocupació no és la tecnologia, sinó el seu ús en un context determinat
 - Instrument de control de la força de treball
-

TRETS SOCIODEMOGRÀFICS DE LA DESOCUPACIÓ ACTUAL

- Les categories més afectades
- Els joves, les dones, els majors de 45 anys i els baixos nivells d'estudi

ELS GRANS DEBATS AL VOLTANT DE LES POLÍTIQUES D'OCUPACIÓ I LA CRISI DE LA SOCIETAT SALARIAL

- Les polítiques d'ocupació destinades a pal·liar l'atur
 - Lloc subaltern en la política econòmica
 - Labor cosmètica, pegats a un problema en llocs fora del seu camp d'acció

Debats

- Explicació liberal i individualitzadora de la desocupació
- Mesures, clàssiques per a combatre la desocupació i fomentar l'ocupació
- Polítiques d'ocupació alternatives més inclusives

EXPLICACIÓ LIBERAL I INDIVIDUALITZADORA DE LA DESOCUPACIÓ

- Idea: l'atur és fonamentalment un problema individual
 - Individualització, psicologització i la culpabilització dels aturats = falta d'ocupabilitat de l'aturat
 - Falta de formació, motivació, informació, falta habilitats socials, personals, escassetat de contactes o de competències per a buscar ocupació
- De greu problema social (80's) per un mal funcionament social o de les empreses a mancances individuals = la responsabilitat correspon al propi aturat
- vs. les crisis (2008, 2020) mostres la feblesa d'aquesta explicació: **l'atur no és un problema personal, sinó social**
 - La responsabilitat de la desocupació no recau en la falta de motivació o en les mancances personals o en no saber buscar ocupació
 - Causes del problema en nivells econòmics i polítics molt més profunds

MESURES, CLÀSSIQUES PER A COMBATRE LA DESOCUPACIÓ I FOMENTAR L'OCUPACIÓ

- Només ataquen molt superficialment un problema que té un fons molt més profund
- Per a combatre la desocupació
 - Reforç de les prestacions per als aturats (420€),
 - Obres públiques (pla E), plan C (València)
 - Tota una bateria d'intervencions com la bonificació dels contractes
- Per a fomentar l'ocupació
 - Baixada de cotitzacions socials, per a joves o parats de llarga duració
 - Polítiques de manteniment de l'ocupació
 - Polítiques de repartiment del treball (Alemanya o Àustria)
 - Subvencions a les empreses perquè no destruisquen ocupació i mantinguen els llocs de treball reduint horari i altres formes de flexibilitat
- Diferència d'Espanya
 - Crisis 2008: no s'han utilitzat les mesures de manteniment de l'ocupació, un marge de maniobra contra els acomiadaments
 - Crisis 2020: ERTES

POLÍTIQUES D'OCUPACIÓ ALTERNATIVES MÉS INCLUSIVES

- Afegir a la formació professional un sistema articulat de mesures com:
 - Redistribució del temps de treball
 - Desenvolupament del tercer sector (activitats socials i noves necessitats de proximitat)
 - Sistemes de taxes per abús de contractes temporals
 - Modalitats de Renda Bàsica o Salaris ciutadans
 - Sistemes de taxes per aplicació de tecnologia vinculada a eliminació de llocs de treball
 - Taxes sobre beneficis empresarials i plusvàlues financeres amb destinació a promoure programes de rendes i ocupació
 - Redefinir les normatives de responsabilitat penal en la gestió de les empreses per part dels seus directius
 - Aquestes mesures haurien d'anar acompanyades d'un reforçament de les regulacions de l'Estat en els diferents àmbits de l'economia amb polítiques sociolaborals fortes
-

SOCIOLOGIA DEL TREBALL

TEMA 6 - FONTS I BASES DE DADES SOCIOLABORALS

GRAU DE RELACIONS LABORALS I RECURSOS HUMANS

INE

Instituto Nacional de Estadística

- <https://ilostat.ilo.org/es/>
- https://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/categoria.htm?c=Estadistica_P&cid=1254735976594
- https://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/categoria.htm?c=Estadistica_P&cid=1254735976595
- https://www.ine.es/dyngs/INEbase/es/operacion.htm?c=Estadistica_C&cid=1254736176918&menu=ultiDatos&idp=1254735976595

- <https://www.mites.gob.es/es/estadisticas/index.htm>
- https://www.mites.gob.es/es/estadisticas/mercado_trabajo/index.htm

- <https://www.sepe.es/HomeSepe/que-es-el-sepe/estadisticas.html>

PORTAL DE INFORMACIÓ

ARGOS

- <https://pegv.gva.es/va/temas/sociedad/trabajo/indicadoresdelmercadodetrabajoanivelsubprovincial>
 - <https://labora.gva.es/es/mapa-estadistic-del-mercat-laboral>
 - http://www.argos.gva.es/bdmun/pls/argos_mun/DMEDB_UTIL.INDEXV
 - http://www.argos.gva.es/bdmun/pls/argos_mun/DMEDB_COMUDATOSINDICADORES.DibujaPagina?aNComuld=17&aNIndicador=3&aVLengua=v
-